

Een verkennend archeologisch inventariserend veldonderzoek door middel van boringen aan de Venemansweg te Winterswijk (Gld)

A.J. Wullink & M. Stiekema

ARC-Rapporten 2009-239

Geldermalsen
2009
ISSN 1574-6887

Colofon

Een verkennend archeologisch inventariserend veldonderzoek door
middel van boringen aan de Venemansweg te Winterswijk (Gld)

ARC-Rapporten 2009-239
ARC-Projectcode 2009/759

Tekst

A.J. Wullink & M. Stiekema

Afbeeldingen

A.J. Wullink & M. Stiekema

Redactie

A.J. Wullink

definitieve versie

Autorisatie — C.G. Koopstra

Uitgegeven door

ARC bv

Postbus 41018

9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Geldermalsen, 2009

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

Projectgegevens

Projectnaam	Winterswijk, Venemansweg
Projectcode	2009/759
Archisnummer	38289
Projectleider	drs. A.J. Wullink
Contact	0345-620101, a.j.wullink@arcbv.nl
Opdrachtgever	Econsultancy Swalmen, drs. M. Stiekema
Contact	0475-504961, stiekema@econsultancy.nl
Bevoegd gezag	Gemeente Winterswijk, dhr. K. Meinderts
Contact	0543-543543, kmeinderts@winterswijk.nl
Toetsing	Regio Achterhoek, drs. M. Kocken
Contact	0314-321200

Locatiegegevens

Toponiem	Venemansweg 8-10
Plaats	Winterswijk
Gemeente	Winterswijk
Provincie	Gelderland
Kaartblad	41E
RD-coördinaten	N: 245346/442507 O: 245362/442488 Z: 245337/442464 W: 245318/442484
Oppervlakte	975 m ²

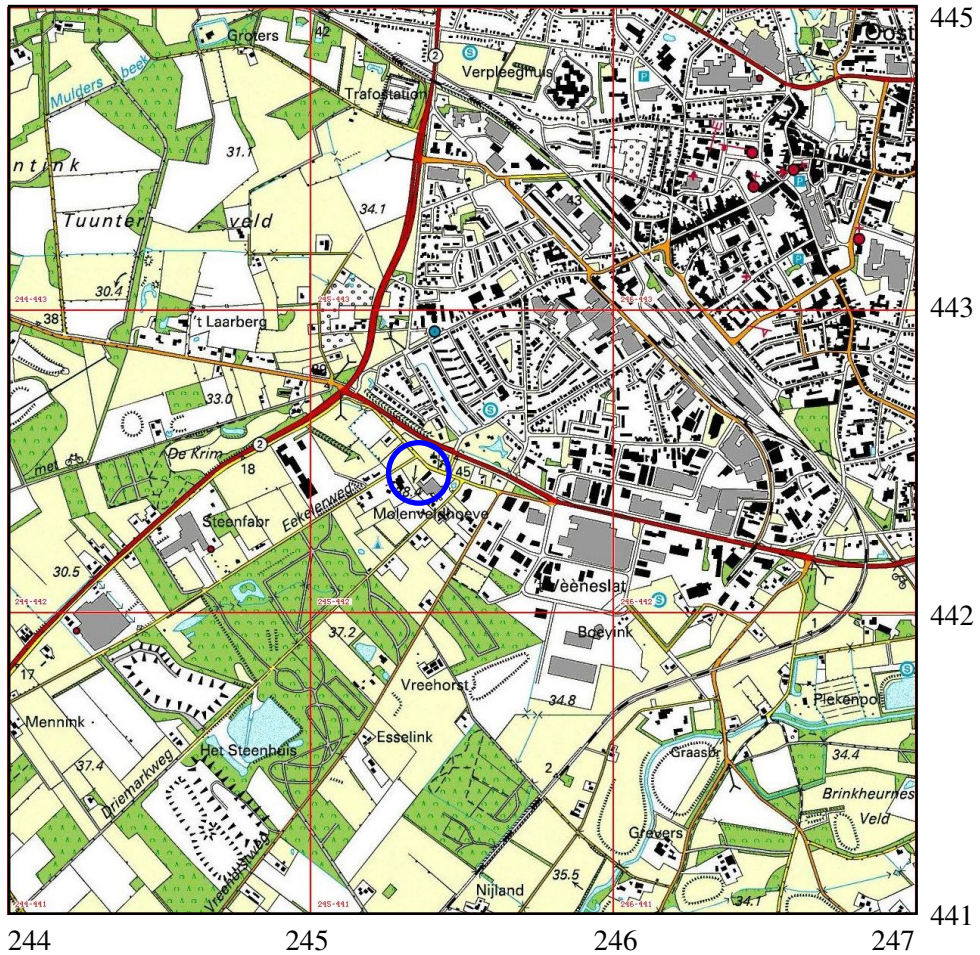
Beschrijving onderzoekslocatie

Geologie	Formatie van Drenthe, Laagpakket van Gieten met een dek van de Formatie van Bostel, Laagpakket van Wierden; grondmorene met een zanddek (Dr2)
Geomorfologie	Plateau-achtige vereffeningsrest (5F13)
Bodem	Veldpodzolgronden, bestaande uit leemarm en zwak lemig fijn zand; grondwatertrap V (Hn21-V)
Historische situatie	De onderzoekslocatie was aan het begin van de 19e eeuw waarschijnlijk in agrarisch gebruik. In de jaren 1990 is er verharding aangebracht op de locatie, die tot dan toe als grasland in gebruik is geweest.
Archeologische verwachting	In het hele plangebied kunnen archeologische resten voorkomen uit alle archeologische perioden. De kans op het voorkomen van de resten is middelhoog.

Legenda

 Onderzoekslocatie

Afbeelding 1. Topografische kaart van de onderzoekslocatie en omgeving, voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

In opdracht van Econsultancy uit Boxmeer heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) een verkennend archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van boringen uitgevoerd aan de Venemansweg 8–10 te Winterswijk in de gemeente Winterswijk (afb. 1). Aanleiding tot dit onderzoek vormt de uitbreiding van een bestaande bedrijfshal. Hierbij zal een gebied met een oppervlakte van totaal circa 975 m² worden bebouwd. Het perceel, waar het plangebied deel van uitmaakt, is bebouwd met een industrieel bedrijf waar lijstprofielen worden gemaakt, met name ten behoeve van de meubel-, keuken-, deuren- en vloerenindustrie. Het plangebied betreft een deel van het buitenterrein aan de noordwestzijde van de bestaande bebouwing en is in gebruik als parkeer/opslagterrein, welke voorzien is van een klinkerverharding. De opdrachtgever is voornemens een uitbreiding van de bestaande bedrijfshal te realiseren. Hierbij zal het gehele plangebied bebouwd worden. De nieuwbouw zal niet onderkelderd worden, maar op staal gefundeerd worden. Het is bij de opdrachtgever echter niet bekend wat de exacte verstoringsdiepte zal zijn. Conform de Wet op de archeologische monumentenzorg dient het plangebied eerst te worden onderzocht op de aanwezigheid van archeologische waarden.¹ Het veldwerk is uitgevoerd op 26 november 2009 door ir. E.M. ten Broeke, onder leiding van drs. A.J. Wullink van ARC bv. Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de eisen die gesteld worden in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.1).²

1.2 Onderzoeksgeschiedenis

In november 2009 is een bureau-onderzoek verricht door Econsultancy.³ Het archeologisch verwachtingsmodel uit het bureau-onderzoek vormt het uitgangspunt voor dit inventariserend veldonderzoek en is hieronder weergegeven.

Op grond van de verzamelde archeologische en aardwetenschappelijke informatie is de volgende gespecificeerde verwachting opgesteld: Uit de landschappelijke ligging op een plateau-achtige vereffeningsrest, afgedekt met dekzandafzettingen waarin zich veldpodzobodems hebben gevormd, blijkt dat het plangebied vanaf het Laat-Paleolithicum gunstig is geweest voor jagers-verzamelaars en vanaf het Neolithicum voor landbouwers. Vanaf het Laat-Paleolithicum zal de hoger gelegen plateaurug geschikt zijn geweest als (tijdelijke) nederzettingslocatie. Vanaf het Neolithicum was het plangebied geschikt voor permanente bewoning. Hierdoor kunnen er in het plangebied archeologische resten voorkomen uit alle archeologische perioden vanaf het Laat-Paleolithicum. De gespecificeerde archeo-

¹In werking getreden op 1 september 2007.

²De inhoud van de KNA kan worden geraadpleegd op www.sikb.nl.

³Stiekema, M. 2009: *Archeologisch bureauonderzoek Venemansweg 8-10 te Winterswijk in de gemeente Winterswijk*, Econsultancy Rapport 09095938 (conceptversie).

logische verwachting is middelhoog voor archeologische resten uit alle perioden. Archeologische resten worden, landschappelijk gezien, verwacht in de eerste 30 cm beneden de bouwvoor. Archeologische sporen (uitgezonderd diepe paalspooren en waterputten) worden binnen 50 cm beneden de (oorspronkelijke) bouwvoor verwacht. De archeologische resten bestaan hoofdzakelijk uit aardewerk- of vuursteenstroomingen. Organische resten en bot zullen door de relatief droge bodemomstandigheden slecht zijn geconserveerd. Omdat de archeologische resten dicht onder het maaiveld worden verwacht, kunnen deze mogelijk bij de aanleg van de verharding en de onderliggende puinlaag in het plangebied zijn aangetast.

1.3 Doel van het inventariserend veldonderzoek

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) dient ertoe het in het bureau-onderzoek voorgestelde verwachtingsmodel te verifiëren en met veldwaarnemingen te completeren. Het IVO bestaat uit drie stappen: verkennend, karterend en waarderend. Het verkennend onderzoek richt zich op de bodemopbouw en mogelijke bodemverstoringen die de archeologische trefkans kunnen beïnvloeden. Het karterend onderzoek stelt vast of er al dan niet archeologische waarden aanwezig zijn. Het waarderend onderzoek bepaalt de waarde van de archeologische resten.

1.4 Werkwijze

Het IVO is uitgevoerd als een verkennend booronderzoek. Hiertoe zijn met behulp van een edelmanboor met een diameter van 7 cm op het onderzoeksterrein zeven boringen geplaatst tot maximaal 150 cm –mv. De boringen zijn verspreid over het terrein gezet om een juiste, algehele indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen. De boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies konden worden beschreven en opgemeten. Het opgeboorde materiaal is doorzocht op de aanwezigheid van archeologische resten. Vervolgens is de bodemopbouw per boring beschreven en is er gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot. De boringen zijn beschreven volgens de Archeologische Standaardbeschrijvingsmethode (ASB).

2 Resultaten inventariserend veldonderzoek

De locatie van de boringen is weergegeven in afbeelding 2. De resultaten van het verkennend booronderzoek zijn opgenomen in bijlage 1.

In alle boringen werd tot 25 (boring 1) à 45 cm –mv (boringen 2 en 4) een uiterst puin- en baksteenhoudend zandpakket aangetroffen. Onder deze puinhoudende laag werd tot 50 à 70 cm –mv matig fijn, zwak siltig zand aan getroffen. In boring 1 werd in de top van dit zand een dunne inspoelingshorizont (B-horizont) waargenomen, met daaronder een overgangshorizont (BC-horizont). In de overige boringen kwamen in het zandpakket alleen roestvlekken voor. Dit zijn zogenaamde gley-verschijnselen, die zijn ontstaan door fluctuaties in de grondwaterspiegel. een dergelijke zone met roestvlekken wordt aangeduidt als Cg-horizont. Onder het zandpakket werd een pakket sterk zandige leem, dan wel sterk siltig zand aangetroffen, waarin plaatselijk grind is waargenomen. Ook in dit pakket komen roestvlekken voor.

De matig fijne zanden onder de puinlaag zijn eolisch afgezette dekzanden (Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden). Het onder het dekand aangetroffen leempakket is keileem (grondmorene) uit het Saale-glaciaal. De keileem behoort tot de Formatie van Drenthe, Laagpakket van Gieten. Het oorspronkelijke bodemtype is, zoals verwacht, een veldpodzol geweest, zoals het profiel in boring 1 uitwijst. In alle andere boringen is dit profiel waarschijnlijk afgetopt bij aanleg van de puinverhardingslaag ten behoeve van de parkeerplaats. De roestvlekken in het dekzand duiden op een vrij hoge grondwaterstand. Tijdens het veldonderzoek werd ook een grondwaterstand van 50 cm –mv gemeten. Waarschijnlijk is hier, door de kleileem in de ondergrond, sprake van een schijngrondwaterspiegel. De locatie ligt namelijk op een rug in het landschap en de grondwaterspiegel staat volgens de isohypsenkaart van de Dienst Grondwaterverkenning van TNO de grondwaterstand op ongeveer 7,5 m –mv.

Omdat het oorspronkelijke veldpodzolprofiel van boring 1 nog gedeeltelijk intact was, is het sediment van deze boring gezeefd over een zeef met een maaswijdte van 4 mm. Zowel in het gezeefde sediment van boring 1 als in de overige boringen zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen.

3 Samenvatting en conclusie

Volgens het bureau-onderzoek door Econsultancy ligt het plangebied op een keileem dat wordt afgedekt door dekzand, waarin zich een veldpodzol heeft ontwikkeld. De locatie heeft een middelhoge trefkans voor archeologische resten uit alle periodes. Op enige afstand van de locatie (800 m naar het zuid-zuidoosten en zuidoosten) zijn een tweetal waarnemingen gedaan van vondsten uit respectievelijk de Late Middeleeuwen en de Bronstijd–Romeinse Tijd.

Het verkennend inventariserend booronderzoek heeft aangetoond dat de locatie inderdaad op een met dekzand afgedekte grondmorene ligt. De top van de dekzandafzettingen blijkt te zijn afgegraven voor de aanleg van een funderingslaag van maximaal 45 cm dik. De bodem is op het grootste deel van de locatie tot in de C-horizont afgetopt, tot een diepte van maximaal 45 cm –mv. Uit het bodemprofiel van boring 1 is nog wel af te leiden dat in het plangebied oorspronkelijk een veldpodzol aanwezig is geweest. Er zijn geen archeologische indicatoren waargenomen tijdens het veldonderzoek.

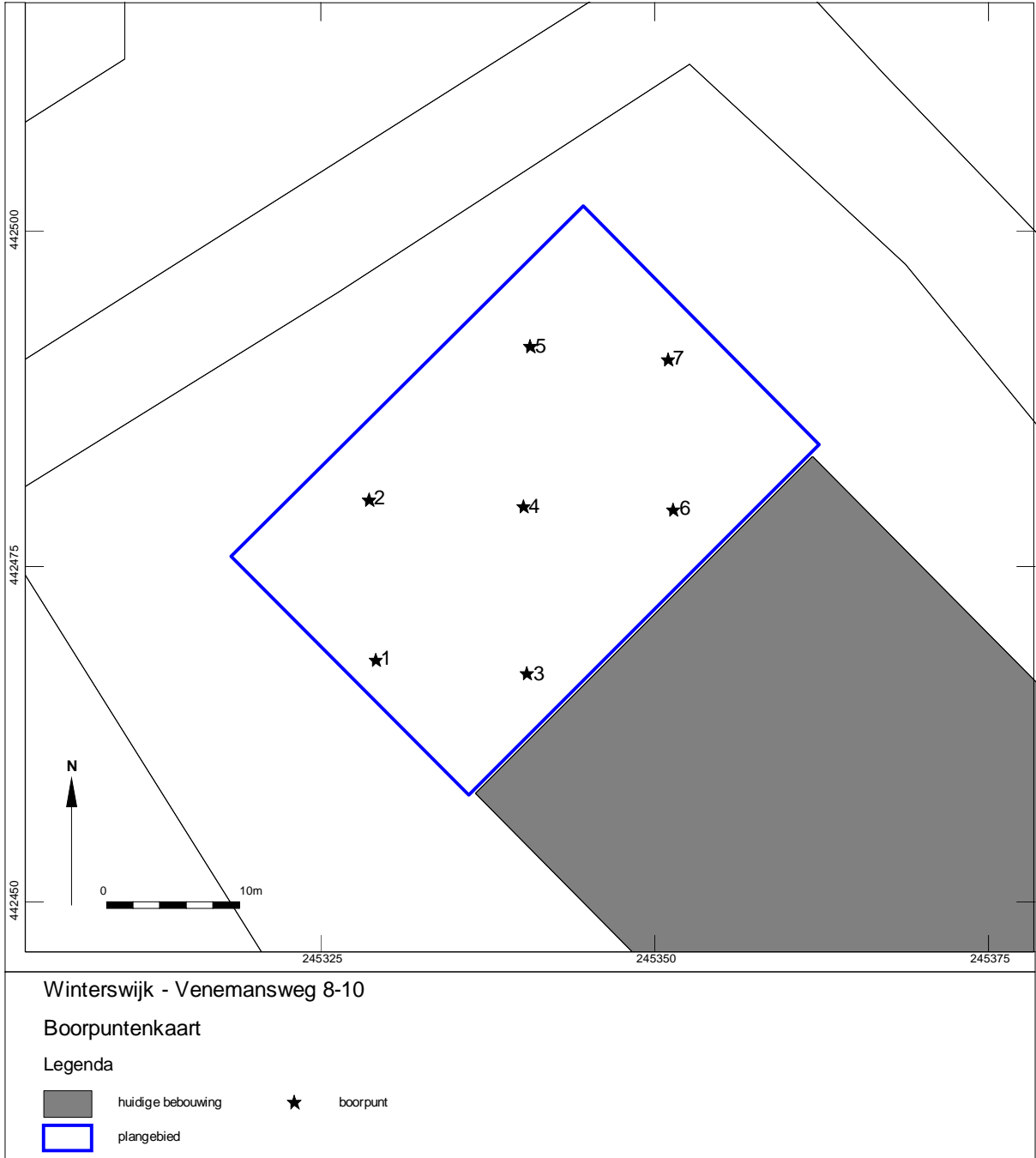
Geconcludeerd kan worden dat de middelhoge verwachting voor de onderzoekslocatie naar beneden toe kan worden bijgesteld, met name omdat de bodem op het perceel grotendeels is afgetopt en omdat er geen waarnemingen in de directe omgeving zijn gedaan. De voorgenomen nieuwbouw vormt geen bedreiging voor het archeologisch erfgoed.

4 Aanbeveling

Gezien de geringe kans op archeologische resten binnen de onderzoekslocatie zijn er geen bezwaren tegen de voorgenomen herontwikkeling van de onderzoekslocatie. Geadviseerd wordt dan ook om de onderzoekslocatie vrij te geven. De archeologische meldingsplicht blijft echter bestaan. Mochten tijdens toekomstige graafwerkzaamheden archeologische resten worden aangetroffen, dan dient dit onverwijld aan het bevoegd gezag, de gemeente Winterswijk, te worden gemeld. Het bevoegd gezag beslist of de locatie definitief kan worden vrijgegeven.

Literatuur

- Berendsen, H.J.A., 2004. *De vorming van het land*. Assen (Fysische geografie van Nederland). Vierde, geheel herziene druk.
- Brandt, R.W. et al. (red.), 1992. *ARCHIS. Archeologisch Basis Register, versie 1.0*. Amersfoort.
- Mulder, E.F.J. de et al., 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten.

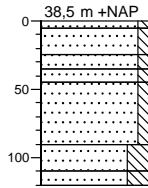

Afbeelding 2. Boorpuntenkaart. Door: M. Stiekema.

Bijlage 1 Boorprofielen

Boring: 1

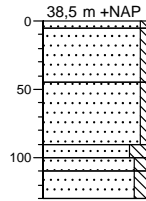
X: 245329
Y: 442468

0	Zand, matig grof, zwak siltig, licht bruingrijs, cunet-/stabilisatiezand
25	
35	Zand, matig grof, zwak siltig, uiterst puinhoudend, uiterst baksteenhoudend, bruingrijs, halfverharding met puin
45	
90	Zand, matig fijn, zwak siltig, donkerbruin, restant B-horizont
110	Zand, matig fijn, zwak siltig, bruingrijs, BC-horizont
120	
	Zand, matig fijn, zwak siltig, matig gleyhoudend, licht bruinbeige, 1Cg-horizont, matig gesorteerd, Oud Dekzand
	Zand, matig fijn, sterk siltig, brokken leem, gley, beigeoranje, 2Cg-horizont, grind/kiezels, grondmorene
	Zand, matig fijn, sterk siltig, licht bruinbeige, 2Cr-horizont, slap

Boring: 2

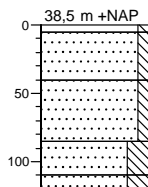
X: 245329
Y: 442480

0	Zand, matig grof, zwak siltig, licht bruingrijs, cunet-/stabilisatiezand
45	Zand, matig grof, zwak siltig, uiterst puinhoudend, uiterst baksteenhoudend, bruingrijs, halfverharding met puin
90	Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak gleyhoudend, licht bruingeel, 1Cg-horizont, matig gesorteerd, Oud Dekzand
100	
110	
130	Zand, matig fijn, sterk siltig, sterk gleyhoudend, licht grijsoranje, 2Cg-horizont, grind/kiezels, grondmorene
	Zand, matig fijn, matig siltig, grijsgroen, 2Cr-horizont
	Zand, matig fijn, matig siltig, lichtgrijs, 2Cr-horizont, slap

Boring: 3

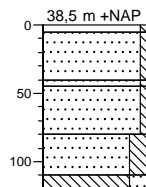
X: 245340
Y: 442467

0	Zand, matig grof, zwak siltig, licht bruingrijs, cunet-/stabilisatiezand
40	Zand, matig grof, zwak siltig, uiterst puinhoudend, uiterst baksteenhoudend, bruingrijs, halfverharding met puin
85	Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak gleyhoudend, licht bruingrijs, 1Cg-horizont, matig gesorteerd, Oud Dekzand
110	
120	
	Zand, matig fijn, sterk siltig, sterk gleyhoudend, brokken leem, oranjebruin, 2Cg-horizont, grind/kiezels, grondmorene
	Zand, matig fijn, sterk siltig, bruinoranje, 2Cr-horizont, slap

Boring: 4

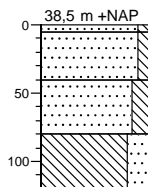
X: 245340
Y: 442480

0	Zand, matig grof, zwak siltig, licht bruingrijs, cunet-/stabilisatiezand
40	
45	Zand, matig grof, zwak siltig, uiterst puinhoudend, uiterst baksteenhoudend, bruingrijs, halfverharding met puin
80	Zand, matig grof, zwak siltig, uiterst puinhoudend, uiterst baksteenhoudend, zwartgeel, halfverharding vermengd met dekzand
110	
120	
	Zand, matig fijn, zwak siltig, matig gleyhoudend, bruingeel, 1Cg-horizont, matig gesorteerd, Oud Dekzand
	Zand, matig fijn, sterk siltig, sterk gleyhoudend, licht bruinoranje, 2Cg-horizont, grind/kiezels, grondmorene
	Leem, sterk zandig, sterk gleyhoudend, grijsoranje, 2Cg-horizont

Boring: 5

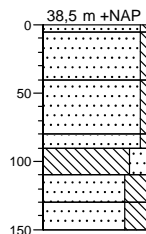
X: 245340
Y: 442492

0	Zand, matig grof, zwak siltig, licht bruingrijs, cunet-/stabilisatiezand
40	Zand, matig grof, zwak siltig, uiterst puinhoudend, uiterst baksteenhoudend, bruingrijs, halfverharding met puin
80	Zand, matig fijn, matig siltig, matig gleyhoudend, bruinoranje, 1Cg-horizont, matig gesorteerd, Oud Dekzand
120	Leem, sterk zandig, sterk gleyhoudend, licht grijsoranje, 2Cg-horizont, grind/kiezels, grondmorene

Boring: 6

X: 245351
Y: 442479

0	Zand, matig grof, zwak siltig, licht bruingrijs, cunet-/stabilisatiezand
40	Zand, matig grof, zwak siltig, uiterst puinhoudend, uiterst baksteenhoudend, bruingrijs, halfverharding met puin
80	Zand, matig fijn, zwak siltig, licht bruingeel, 1C-horizont, matig gesorteerd, Oud Dekzand
90	
110	
130	Zand, zeer fijn, zwak siltig, matig gleyhoudend, bruinoranje, 1Cg-horizont
150	Leem, sterk zandig, sterk gleyhoudend, licht grijsoranje, 2Cg-horizont, grind/kiezels, grondmorene
	Zand, matig fijn, uiterst siltig, lichtbruin, 2Cr-horizont, slap
	Zand, matig fijn, uiterst siltig, grijsbruin, 2Cr-horizont, slap

Oprachtgever: AntCompany bv

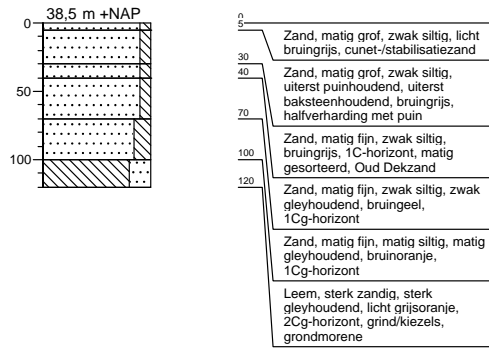
Locatie: Venemansweg 8-10 te Winterswijk

getekend volgens NEN 5104

Bijlage 1 Boorprofielen

Boring: 7

X: 245351
Y: 442491

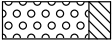
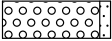
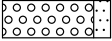
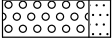
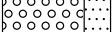

Opdrachtgever: AntCompany bv
Locatie: Venemansweg 8-10 te Winterswijk

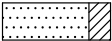
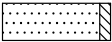
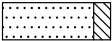

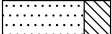
getekend volgens NEN 5104

Legenda (conform NEN 5104)

grind

	Grind, siltig
	Grind, zwak zandig
	Grind, matig zandig
	Grind, sterk zandig
	Grind, uiterst zandig

zand

	Zand, kleiig
	Zand, zwak siltig
	Zand, matig siltig
	Zand, sterk siltig
	Zand, uiterst siltig

veen

	Veen, mineraalarm
	Veen, zwak kleiig
	Veen, sterk kleiig
	Veen, zwak zandig
	Veen, sterk zandig

klei

	Klei, zwak siltig
	Klei, matig siltig
	Klei, sterk siltig
	Klei, uiterst siltig
	Klei, zwak zandig
	Klei, matig zandig
	Klei, sterk zandig

leem

	Leem, zwak zandig
	Leem, sterk zandig

overige toevoegingen

	zwak humeus
	matig humeus
	sterk humeus
	zwak grindig
	matig grindig
	sterk grindig

geur

	geen geur
	zwakke geur
	matige geur
	sterke geur
	uiterste geur

olie

	geen olie-water reactie
	zwakke olie-water reactie
	matige olie-water reactie
	sterke olie-water reactie
	uiterste olie-water reactie

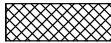
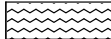
p.i.d.-waarde

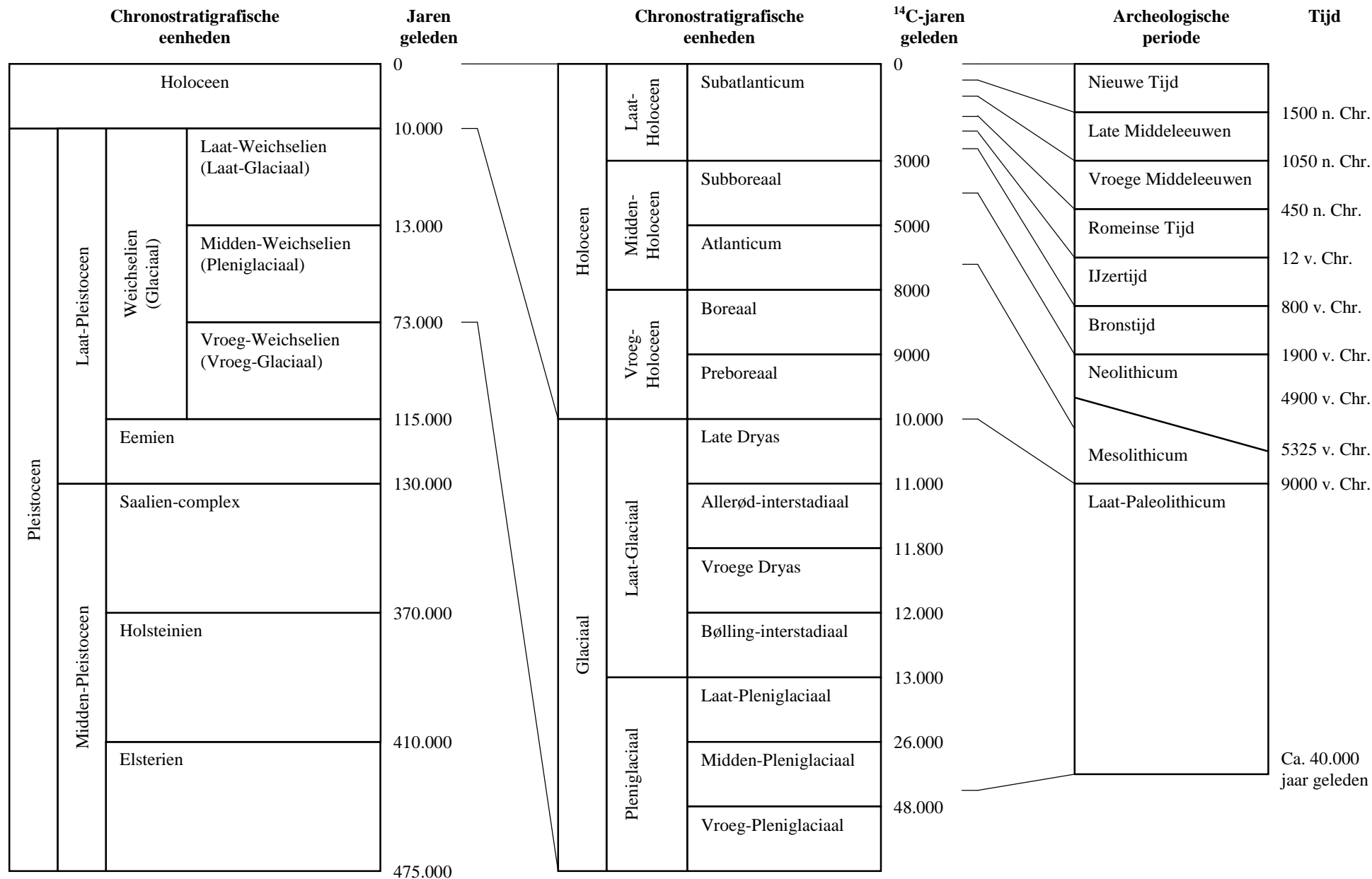
	>0
	>1
	>10
	>100
	>1000
	>10000

monsters

	geroerd monster
	ongeroerd monster

overig

	bijzonder bestanddeel
	Gemiddeld hoogste grondwaterstand
	grondwaterstand
	Gemiddeld laagste grondwaterstand
	slib
	water

Bijlage 2. Een overzicht van geologische (chronostratigrafische) en archeologische periodes. Door: A.J. Wullink. Gebaseerd op: Brandt et al. 1992; De Mulder et al. 2003; Berendsen 2004.